

Novomeška.

Novomeška gimnazija je izdala program nič manj ko s tremi prevažnimi in učenimi slovenskimi spisi. Doveda se nam, da je s tem hotla odškodovati nas za lansko leto, ko ni bila izdala programa, če se ne motimo, prav vsled dopisov, s katerimi je dopisun A. R. rodoljubno novomeško gimnazijo zavoljo predlanskega programa grdil v „Laibacherci.“ S tolikanj večim veseljem nas navdaja letošnje sporočilo še zavoljo tega, ker je gimnazija večidel ostala na znanem svojem stalju, s kterega je bila 1863. leta slovenskim krajinim imenom priznala naravno pravico. — Prvi sestavek vprašanju: „Hieronim, čegav je?“ iz notranjih dokazov zlasti po Hieronimovih lastnih spisih odgovarja tako: „Hieronim je bil rojen med Slovenci in umel njih jezik, po rodu pa je bil Rimljan; morda celó polatinčen Grk, ker imé njegovo in očetovo je grške korenine. — Drugi letop. spis učeno obdeluje: „Pogojne stavke latinske“, razpravlja ta nauk iz slovenskega ozira ter iz latinskih klasikov navaja veliko izgledov, kateri so tudi poslovenjeni. S tem izvrstnim spisom je prečastiti gosp. prof. Ladislav zopet pokazal, da prav on bi bil kos izdelavi latinske slovnice v slovenskem jeziku za niže slovenske gimnazije. Radostnega srca iz gotovega vira naznanjamo, da učeni profesor res tudi misli izdati jo, in da je najtežji in najvažnejši del: „glagol v sintaksi“ že izdelal. — Tretji spis pretresa vdomačeno slovensko besedo „zäumen“ za nemški „Begriff“, ter jo z „Novicami“, „Tovaršem“ in „Glasnikom“ zavrže, potem pa išče nove, dokazovaje, da obširne besede „Begriff“ v slovenskem ne smemo prestavljati z eno samo besedo; kajti slovenski jezik je bolj konkreten ter rabi za razne pomene tudi razne izraze. Ker je ta razprava jako tehtna za slovenske pisatelje in se ne dá v kratkem posneti, hočemo jo o priliki vso priobčiti v „Novicah.“

Iz šolskih naznanil posnamemo to-le: Novomeška gimnazija ima 13 učiteljev, vsi so iz reda sv. Frančiška kranjsko-hrvaške provincije; izvanredno sta se učila laški jezik in petje; vpisanih učencev je bilo 229, konec leta 214; po narodnosti 202 Slovenca, 3 Hrvatje, 9 Nemcev in 2 Laha; — po veri so vsi katoličani; — učnine se je plačalo 1008 gld.; ustanove, ki jih je vživalo 13 učencev, znašajo 1153 gold. 56½ kr. Druge pomoči je došlo učencem 85 gold. 40 kr.; — skušnjo zrelosti je lanskega leta delalo 21 učencev. Priimki slovenski so večidel pravilno tiskani, in krajina imena v izvorni obliki slovenski. Da se to ni povsod zgodilo, ravnateljstvo gotovo ni krivo. Brž ko ne so bile take razmere, da ni bilo skoraj drugače mogoče. Nadjamo se, da se kmali spremenijo te zapreke.

Celjska.

Tudi program celjske gimnazije je jako zanimiv. Prinesel nam je dva obširna sestavka iz iste roke. Njun pisatelj g. Maksimilijan Pleteršnik je bil pred nekimi dnevi izvoljen za učitelja na gimnazijo v Kranj, kateri ga iz vsega srca privoščimo. Prvemu sestavku je naslov: „Die Vergleiche im Homer und in den serbischen Volksliedern“, v kterem učeni pisatelj kaže izvrstno znanje Homera in narodnih srbskih pesem. V drugem spisu nam priobčuje iz staroruskega lepo poslovenjeno pesem o vojski Igorjevi (slovo o polku Igoreve). Veseli nas, da je gospod pisatelj zastopnik r-a samoglasnika in radostni priznavamo, da prav take tvarine se pristijejo letnikom slovenskih gimnazij. — Taki spisi, kakor ste jih priobčili celjska in novomeška gimnazija, niso le „tiskani papir“ nikomur v prid, ampak so podučno berilo učenikom in učencem. — Da je celjska gimnazija res slovenska, kaže nam štati-

stični oddelek, ki nam izmed 300 učencev našteva 227 Slovencev, 1 Hrvata in le 75 Nemcev. Maturo (skušnjo zrelosti) je lanskega leta izdelalo 26 učencev; učiteljev ima ta gimnazija 12 pravih in 2 suplenta. Zraven rednih predmetov učili so se še naslednji izvanredni: lepopisje, risanje, petje, telovadba, laški in francozki jezik, hitropisje, srednje-visoka nemščina in štajarska zgodovina. Iz tega je očitno, da ni nikakoršnih zaprek, da tudi na kranjskih gimnazijah se šolskemu načrtu privzame kranjska zgodovina. Prav o pravem času je tedaj naše zgodovinsko društvo izprožilo to stvar in prihodnji deželni zbor naj ne odneha, da se to dožene do konca. — Pisava priimkov se je pri vseh nedoslednostih, ki je kaže imenik, vendar na boljšo pot obrnila.

Glavna ljudska šola v Kranji.

Izdala je ta šola sicer še po stari šegi le „perijoh“, (prečastiti gospod ravnatelj bi bil — kakor slišimo — rad sestavil zgodovino ondašnjih ljudskih šol, pa kranjski „arhivi“ so preprazni potrebnega gradiva), al poprijela se je tudi nove prave poti s tem, da so od konca do kraja slovenske in s pravilno pisavo. Učencev je imela 156, učenek pa 87. Ženskih obrtnijskih del se je učilo 49 učenek.

Glavna ljudska šola v Novomestu.

Tudi ta šola je, ako letošnjo „Klassifikation“ primerjamo z lansko, nekoliko krenila na domačo stran, kajti priimke piše dobro slovenski, le kraji so — festina lenta! — obdržali še svojo nemško obleko. Nadjamo se toraj tudi boljnih časov pri učilnici, v čegar 4. razredu se je še lansko leto o slovenščini učilo: „bloss das slovenische Lesen als solches!“ Ker je vsa ta „Klassifikation“ v nemškem jeziku, si moramo misliti, da novomeško ljudsko šolo obiskujejo samo otroci „nemških purgarjev“, ker toliko previdnosti prilastujemo častitemu ravnateljstvu, da bi bilo sicer vendar tudi kmetiškimi staršem novomeških učencev privoščilo to malenkost, da bi bili mōgli napredek svojih sinov v domačem jeziku sami brati. — Učencev je v 4 razredih imela letos 196, v nedeljski šoli 54.

Dopisi.

V Trstu 3. avg. ☞ „Tretjina Tržačanov je slovenska, Trst stoji na slovenski zemlji, Trst je slovenski!“ Res, vse do pičice je res; Trst si je napravil tudi prvi slovansko čitavnico, ktera je mnogo pripomogla, da se je izbudilo narodno čutje v okolici; storila je marsikaj za dušno povzdigo svojih rojakov; želeli bi pa, zeló želeli, da storí tudi kaj praktičnega, za kar bi bil najbolj ugoden čas prihodnjih mestnih volb. Ko se Slovenci hvalimo, da Trst je slovenski, smeja se nam naši nasprotniki Italijani ter pikajo nas: kje je v Trstu Slovenec, da bi govoril slovenski, kje so Slovenci, da bi pri volbah pokazali slovensko stranko? Zato je čas, dragi mi rojaci, da pri volitvah stopite na noge in pokažete, da ne samo v časnikih, nego da v resnici tudi Slovenci bivajo v Trstu. Ako bi v vsakem volilnem oddelku primerno 50 Slovanov dalo svoj glas domačim možakom lastnega programa, ali bi ne bilo to pred svetom znamenje, neovržljivo znamenje, kterega nam je treba, da so v Trstu Slovenci? ali bi ne bilo to 6 poslancem iz okolice, kateri bodo gotovo vsi Slovenci, v izpodbujenje, ako bi imeli česa zahtevati slovenskemu narodu v Trstu? Ali nam manjka sposobnih mož? Ne, ne! Al izvoljeni ne bodo, ako bodemo ča-